

# VÁLOGATÁS AZ IPARJOGVÉDELMI SZAKÉRTŐI TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

## SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY KNOW-HOW VÉDELME KÉRDÉSÉBEN<sup>1</sup>

ISZT-2/2014.

### I. A tényállás

1. A törvényszék a szellemi tulajdon megállapítása iránt folyamatban lévő perben szakértői vizsgálat elvégzésére és szakvélemény elkészítésére rendelte ki az Iparjogvédelmi Szakértői Testületet.

2. A kirendelésben ismertetett tényállás szerint az alperes és néhai M. I. élettársak voltak: M. I. orvosként, nőgyógyászként praktizált haláláig, míg élettársa, az elsőrendű alperes különböző laborfeladatokat végzett. Az elsőrendű alperes állítása szerint kizárólag az ő szellemi termékének köszönhetően, míg a felperes állítása szerint közös tevékenységük eredményeként született meg a speciális módon készített, virágescenciákat és C-vitamint tartalmazó komplex készítmény. Az M cég, mint a szer forgalmazója, bejelentést tett az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézetnél étrend-kiegészítő készítményről. Az erről szóló igazolást meg is kapta. A szer forgalmazására néhai M. I. és az alperes értékesítési rendszert dolgozott ki, amelyet különböző cégek keretében forgalmaztak. A néhai M. I. halálát követően a forgalmazást az alperes egyedül folytatta. A per tárgyát az képezi, hogy néhai M. I. örököse vitatja azt, hogy az alperes kizárólag egyedül fejlesztette ki ezt a terméket és így saját szellemi termékeként egyedül jogosult a forgalmazói jogok gyakorlására.

### II. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testületnek feltett kérdések

A törvényszék, valamint a peres eljárásban érintett felek egyaránt kérdéseket intéztek a testülethez. A törvényszék az alábbi kérdések tekintetében kérte a testület állásfoglalását.

1. Lehetőség szerint írja körül a szakértői testület azt a fejlesztési folyamatot, amelynek eredményeképpen ez a termék létrejöhett!

2. Milyen szakterület milyen mélységű ismerete szükséges ahhoz, hogy egy ilyen étrend-kiegészítő készítményt valaki kifejlesszen?

3. Tekintettel arra, hogy az eljárás során az alperes a gyártási-előállítási folyamatról nem kívánt nyilatkozni, meg tudja-e állapítani a szakértői testület azt, hogy a virágescenciák begyűjtése milyen bonyolultságú és milyen technológiai hátteret igénylő feladat?

<sup>1</sup> A szakértői vélemény bírósági megkeresés alapján, folyamatban lévő ügyben született.

A felperes az alábbi kérdések tekintetében kérte az Iparjogvédelmi Szakértői Testület állásfoglalását.

4. A jelen ügyben a ... cseppek mint termék, illetve annak receptje a Ptk. 86. § (3) bekezdése szerint szellemi alkotásnak minősül-e?

5. Szükséges-e a recept pontos tartalmának, az összetevők pontos listájának az ismerete annak megállapításához, hogy a ... cseppek elnevezésű termék szellemi alkotásnak minősül, vagy elegendő azt igazolni, hogy a termék kifejlesztése szellemi alkotómunka eredménye, az eredmény mint szellemi alkotás létezik, és azt ténylegesen felhasználják a termék gyártása és forgalmazása során?

6. A Ptk. 86. § (3) bekezdésében meghatározott, ún. „nem nevesített szellemi alkotás” esetében az ekként való minősítés feltétele-e, hogy az adott szellemi alkotás egyedi és újszerű legyen?

7. Milyen jelentőséggel bír az a körülmény, hogy a per tárgyát képező ... cseppek terméket az Országos Élelmezési és Táplálkozástudományi Intézet notifikációs okmánya alapján a mai napig étrend-kiegészítőként gyártják és forgalmazzák, feltüntetve a terméken ezt a nyilvántartási számot? Ebből a tényből levonható-e az a következtetés, hogy a terméket változatlan összetétellel gyártják és forgalmazzák?

8. Ha a szellemi alkotással összefüggésben előterjesztett tulajdonosi igényt törvényes öröklés jogcímén érvényesítik, nem pedig a létrehozásában való közreműködés alapján, az igényérvényesítés feltétele lehet-e az, hogy az igény érvényesítője az adott szellemi termék pontos összetételét ismerte, avagy elegendő a termék meglétének és változatlanul való gyártásának és forgalmazásának a bizonyítása?

9. A keresethez csatolt dokumentumok alapján megállapítható-e, hogy a ... cseppek néven forgalmazott termék megfelel a Ptk. 86. § (3) bekezdésében meghatározott ún. „nem nevesített szellemi termék” kritériumainak?

10. A ... cseppek megalkotóinak a felek tekintendők-e, figyelemmel a keresethez csatolt, számos általuk adott, a médiában megjelent nyilatkozatuk alapján?

11. Milyen jelentőséggel bír az a körülmény, hogy az ... elnevezés védjegyzetésekor a kérelmet benyújtó és ezáltal a védjegy jogtulajdonosának tekintendő M cégnek a felek mint magánszemélyek voltak a tulajdonosai?

Az elsőrendű alperes az alábbi kérdések tekintetében kérte a testület állásfoglalását.

12. Kapcsolódik-e tulajdonjog a külön törvényi védelem alatt nem álló, de a Ptk. által védett szellemi alkotásokhoz?

13. Örökölhető-e az alkotónak a Ptk. 87. §-ának (2) bekezdésében biztosított joga?

14. Ahhoz, hogy valaki örökösként érvényesíthessen igényt (bármilyet) egy szellemi alkotás vonatkozásában, előfeltétel-e, hogy az örökhagyó alkotói minőségét, az alkotás létrehozásában való tényleges közreműködésének mibenlétét és mértékét bizonyítsa akkor, ha ez az „alkotó” életében nem történt meg?

15. Elegendő-e az alkotói (társalkotói) minőség bizonyítására az alkotóként fellépő személyeknek az erre utaló, de nyilvánvalóan az alkotás népszerűsítése érdekében tett nyilatkozatai?

16. Annak megállapításához, hogy a készítmény a Ptk. 86. §-a szerinti védelem alá tartozó szellemi alkotásnak minősül-e, elegendő az „alkotók” nyilatkozatait figyelembe venni, avagy a védelem alapja a termék tudományosan igazolható összetétele, illetve esetlegesen az előállítási mód?

17. Ha a készítmény tudományosan kimutatható összetevői: C-vitamin, desztillált víz és alkohol, akkor ezzel az összetétellel a készítmény eléri a törvényi védelem szintjét?

18. Figyelemmel arra, hogy a perbeli esetben a készítmény neve és maga a készítmény jogi sorsa elválik egymástól, hogyan kell azonosítani az igénylőnek a készítményt ahhoz, hogy arról a bíróság ítéletében rendelkezessen?

A megkeresés alapján a szakértői vizsgálat tárgya a következő:

- a termék kifejlesztésére irányuló folyamat, annak ismerete, valamint ezek kapcsolata és hatása az oltalom fennállására,
- milyen kritériumok alapján határozható meg a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében meghatározott egyéb szellemi alkotás szerinti oltalom fennállása,
- a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében meghatározott egyéb szellemi alkotás oltalma értelmezhető-e a dologi jog részeként, továbbá lehet-e öröklési jog tárgya,
- a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében meghatározott egyéb szellemi alkotás, valamint a termék árujelzőjének tulajdonjoga elválhat-e egymástól, és annak milyen következményei lehetnek a termék elnevezésére.

### III. Az Iparjogvédelmi Szerzői Testület eljárása

1. A testület a 270/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet, a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Szt.) által meghatározott feladatkörben, valamint szervezeti és eljárási rendben, a tényállásra irányadó jogszabály, elsősorban a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.), továbbá a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.) alapján alakította ki az alábbiakban kifejtésre kerülő álláspontját.

2. A jelen szakértői vélemény megállapításai és következtetései a törvényszék által ismertett tényálláson és a testület rendelkezésére bocsátott dokumentumokból megismerhető tényeken alapulnak, és csak erre a tényállásra nézve helytállóak.

3. Ez a szakértői vélemény az ügyben eljáró hatóságokat nem köti.

#### IV. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület álláspontja

1. A testület elsőként azt vizsgálta meg, hogy a törvényszék által ismertetett tényállás, továbbá a rendelkezésre álló dokumentumok elegendő információt tartalmaznak-e a feltett kérdések megválaszolásához.

2. A törvényszék az alábbi iratokat bocsátotta a testület rendelkezésére:

- a kirendelés szövegét, valamint a peres feleknek a testülethez intézni szándékozott kérdéseit tartalmazó beadványait;
- a P.20.482/2013. számú ügy iratait.

3. *A szellemi alkotások jogi védelmének rendszere a polgári törvénykönyvben*

Tekintettel arra, hogy az Iparjogvédelmi Szakértői Testülethez intézett egyes kérdések a Ptk. 86. §-ának egészét jelölik meg vizsgálandó jogalapként, és ezáltal általánosságban teszik a testület feladatává a Ptk.-ban lefektetett védelem fennállásának a meghatározását, indokoltnak tűnik a szellemi alkotások Ptk. általi szabályozásának, valamint a hozzá kapcsolódó hazai bírói joggyakorlatnak az áttekintése.

##### 3.1. Általános védelem

A Ptk. a személyek polgári jogi védelméről szóló címben, 86. §-ának (1) bekezdésében – amelyet szellemitulajdon-védelmi generálklauzulának tekinthetünk – általános jelleggel írja elő a szellemi alkotások védelmét. A Ptk. a szellemi alkotás fogalmát nem határozza meg, azaz a védelem tárgyainak lehetséges köre e törvény alapján nem zárt. A kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról szóló 2004. évi CXXXIV. törvény 4. §-ának 11. a) pontja alapján a szellemi alkotások azok az alkotások, műszaki megoldások, amelyek alkalmasak arra, hogy iparjogvédelmi oltalom (szabadalom, használatiminta-oltalom, növényfajta-oltalom, formatervezésiminta-oltalom, topográfiaoltalom) tárgyát képezzék, vagy amelyek jogszabály erejénél fogva szerzői jogi védelem alatt állnak, ideértve azt is, amikor a hasznosítási célok, lehetőségek függvényében a megfelelő oltalom megszerzése helyett e megoldások titokban tartása célszerű. E fogalom meghatározás azonban csak az innovációs törvény alkalmazásában irányadó, a joggyakorlat gyakran ennél szélesebb kört von ide. A bírói gyakorlat által alkotott definíció szerint „[j]ogi értelemben vett szellemi alkotásról ugyanis csak abban az esetben beszélhetünk, ha az meghatározott szellemi tevékenység, alkotási folyamat eredménye; már megformált gondolati tartalmat, azonosítható és egyediesíthető gondolatsort, gondolati szövedéket fejez ki. Ahhoz tehát, hogy a ... szellemi alkotás ... védelemben részesülhessen, minimálisan meg kell hogy feleljen annak a követelménynek, hogy felismerhetőek legyenek rajta a szellemi tevékenységből fakadó eredetiség jegyei.” (BH2005. 209)

A jogvédelem kettős irányú: egyrészt védett az alkotási folyamat, másrészt védett maga a létrehozott mű is. A Ptk. 86. §-ának (1) bekezdése szerinti védelem a (2), a (3) és a (4) bekezdésen keresztül valósul meg, az itt található szabályok bontják ki a tartalmát. Ennek megfelelően a szellemi alkotások állhatnak szerzői jogi vagy iparjogvédelmi oltalom alatt, ennek hiányában pedig – az alábbiakban kifejtettek szerint – nevesítetlen szellemi alkotásként vagy szervezési ismeretként részesülhetnek jogi védelemben. Ezt a Ptk.-hoz fűzött kommentár is megerősíti, vonatkozó része szerint a személyhez fűződő jogok körében, valamint a Ptk. 86. §-ának (1), (3) és (4) bekezdésében foglalt szabályok többletvédelemnek minősülnek a (2) bekezdés szerinti külön jogszabályok által létrehozott oltalmi formákhoz képest: azaz azok a szellemi alkotások, amelyek a külön jogszabályok hatálya alól valamilyen okból „kiszorulnak”, az általános szabályok alapján védelmet élvezhetnek.

### *3.2. Külön jogszabályok által meghatározott oltalmi formák*

A Ptk. 86. §-ának (2) bekezdésében találjuk a külön jogszabályok hatálya alá tartozó szellemi tulajdon-védelmi oltalmi formákat: a szerzői jogot, valamint az egyes iparjogvédelmi oltalmi formákat (így különösen a szabadalmi, a védjegy-, a földrajziárjelző-oltalom, valamint használati- és formatervezésiminta-oltalom). A külön jogszabályok által létrehozott védelem csak az egyes oltalmi formáknál megjelölt alkotót illeti meg, és csak a jogszabályokban megjelölt tartalommal és feltételekkel.

A szerzői jog az irodalmi, művészeti, tudományos alkotásokat védi, a védelem pedig a mű megalkotásával keletkezik (nyilvánartásba vétel vagy bármilyen más hatósági aktus nélkül), amennyiben az megfelel a törvény szerinti feltételnek, azaz a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik.

Az iparjogvédelem körébe tartozó oltalmi formák által biztosított védelem időben és térben korlátozott monopóliumhoz hoz létre a jogosult javára, aki az oltalmi idő fennállása alatt kizárólagosan jogosult a találmány, védjegy, minta stb. gazdasági tevékenység körében történő hasznosítására. Fontos rámutatni, hogy míg a szerzői jog csak az adott konkrét mű egyéni megjelenési formáját védi (vagyis az alapjául szolgáló ötletet, a mű tartalmát nem), az iparjogvédelmi oltalom feladata éppen ennek a (jellemzően műszaki) tartalomnak a védelme.

### *3.3. Hézagmentes oltalom*

A Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése az ún. hézagmentes oltalom jogintézményéről rendelkezik, azaz kiterjeszti a védelmet a külön jogszabályok által nem nevesített szellemi alkotásokra, amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók, és azáltal, hogy még nem váltak közkinccsé, a jogosult számára értéket képviselnek, amely azonban nem feltétlenül vagyoni jellegű. Az oltalom törvényi feltételeit a bírói gyakorlat is megerősíti (BDT 2007/12/192),

amennyiben kimondja, hogy „[a] külön törvény hatálya alá nem tartozó szellemi alkotás akkor részesül jogi védelemben, ha társadalmilag széles körben felhasználható és még nem vált közkinccsé. E feltételek hiányában a jogsértés nem állapítható meg, és kártérítési kötelezettséget sem keletkeztet a szellemi termék felhasználása.”

A hézagmentes oltalom fennállásának első alapvető törvényi feltétele, hogy a szellemi alkotás *társadalmilag széles körben felhasználható* legyen. A testület álláspontja szerint annak vizsgálatakor, hogy egy szellemi alkotás (vagy bármilyen más ismeretösszesség) társadalmilag széles körben felhasználható-e, nem abból kell kiindulni, hogy a felhasználás milyen létszámú személyi kör számára lehet előnyös, hanem abból, hogy *elősegíti vagy megkönnyíti-e valamely összetársadalmi érdek megvalósulását*.

A közkinccsé válás hiányára (vagyis a titkosságra) vonatkozó törvényi feltétel tartalmát alább, a know-how kapcsán fejti ki a testület.

### 3.4. A know-how oltalma

A Ptk. a 86. § (4) bekezdésében, az oltalom „hézagmentességét” biztosító (3) bekezdést követően, azt mintegy kiegészítve rendelkezik a know-how oltalmáról. A törvény az oltalom tárgyát nem nevezi ugyan know-how-nak, de szabályozza a jogintézményt, amikor kimondja: „[a] személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartamát jogszabály határozza meg.”

A hivatkozott külön jogszabály, azaz a Ptk. módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező 1978. évi 2. törvényerejű rendelet 4. §-ának (1) bekezdése a védelmi idő kezdetéről nem nyilatkozik, annak tartamáról pedig szükséztlenül rendelkezik: „[a] személyeket a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében a megkezdett vagy tervbe vett hasznosítás esetén a közkinccsé válásig illeti meg a védelem.”

E két törvényi rendelkezés adja a know-how jogintézményének jogi alapjait. Ezeket a rendelkezéseket – tekintettel arra, hogy nem áll mögöttük az iparjogvédelmi ágazati törvényekhez hasonló cizellált jogszabály – a bírói gyakorlatnak kellett kibontania, értelmeznie és tartalommal kitöltenie. A Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiumának GK 52. számú állásfoglalása (BH 1990/1. szám) a következőképpen nyilatkozik a know-how-ról:

„A Ptk. 87. §-ának (2) bekezdésében szabályozott vagyoni értékű gazdasági, műszaki, szervezési ismeretek és tapasztalatok mint a szellemi tevékenység eredményei a szellemi alkotások fogalma alá tartoznak. Bár kizárólagosságot biztosító jogkövetkezmények nem fűződnek hozzájuk, a jogosulatlan felhasználással szemben ezek az ismeretek is védelemben részesülnek (pl. titokvédelem), és a jogosult követelheti, hogy az eredményeit elsajátító vagy felhasználó személy részesítse őt az elért vagyoni eredményben. Az is gyakori, hogy ezeket a vagyoni ér-

*tékü ismereteket és tapasztalatokat ellenérték fejében átruházzák. A know-how mint szellemi alkotás tehát vagyoni értéket képvisel és forgalomképes...”*

A fenti jogszabályi rendelkezések értelmében – figyelemmel a rájuk épülő bírói gyakorlatra is – a hatályos Ptk. szerinti know-how-fogalom elemei a következők:

- relatív titkossággal bír (közkinccsé még nem vált);
- vagyoni értéket képvisel;
- gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű;
- jogosultja az a személy (jogalany), aki az ismeretet, tapasztalatot kifejlesztette, illetve a meglévő korábbi ismeretekből, tapasztalatokból leszűrte (szintetizálta);
- gyakorlati ismeretnek minősül, azaz nem valamilyen jelenség felismeréséről van szó, hanem egy olyan – a gyakorlatban alkalmazható – ismeretről vagy tapasztalatról, amelynek a hasznosítása legalább tervbe van véve;
- nem áll más, nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt.

A know-how jellegű ismeretek közkinccsé még nem vált természetű az üzleti titok titkossági kritériumához képest szélesebb kört ölel fel. Ez azt jelenti, hogy nem kizárólag olyan információkról lehet ebben a körben beszélni, amelyek csupán egy szűk, meghatározható kör számára hozzáférhetőek (azaz szűk értelemben véve titkosak), hanem idetartoznak az olyan – egyébként bárki számára hozzáférhető, de speciális szempontok szerint csoportosított – ismeretek is, amelyeknek összeállítása olyan mennyiségű munkaráfordítást igényel, amely miatt a felhasználni kívánó számára előnyösebb a kész ismeret megszerzése, mint a saját kutatásban való előállítás. Ez utóbbi esetben a know-how-t képező adatok nem a titkosságuk miatt, hanem az összegyűjtésükhöz vagy a rendszerezésükhöz szükséges erőfeszítések nagysága miatt korlátozottan hozzáférhetőek.

Ehhez járul a bírói gyakorlat azon megállapítása, amely szerint „*az a tény, hogy a tudomány állásához kapcsolódó, feltételezett ismeret az adott megoldás előállításának lehetőségét az érintett szakmai kör részére nem zárja ki, önmagában nem eredményezi a megoldás közkinccsé válását [Ptk. 86. § (3) bek., 87. § (2) bek., 1978. évi 2. tvr. (Ptké. II/4. § (1) bek.]*” (BH1992. 391.).<sup>2</sup> Ebből is világosan látszik, hogy a know-how *relatív titkosságára* (korlátozott hozzáférhetőségére) vonatkozó követelmény teljesülése esetről esetre vizsgálandó, azaz a közkinccsé válásnak nincs olyan szigorúan és világosan rögzített zsinórmértéke, amely a szabadalmazhatósághoz szükséges abszolút újdonsághoz volna hasonlítható. Egy adott megoldás, amelyet a jogosult nem kezel titkosan (a hatályos szabályok szerint ez csupán az üzleti titok körében követelmény), mindaddig oltalmat élvezhet know-how gyanánt, amíg az érintett szakmai körökben nem terjed el annyira, hogy korlátozott hozzáférhetőségéről már nem lehet beszélni.

<sup>2</sup> Igaz ugyan, hogy mindez a nevesíttelen szellemi tulajdon-jogok kapcsán került megfogalmazásra, ám a közkinccsé válás mindkét kategóriára nézve azonosan értelmezhető fogalom, így a know-how-ra is irányadó (annál is inkább, mivel a jogalkotó a védelem lejárta is a közkinccsé váláshoz kötötte).

A vagyoni értékűség kritériuma, – amelyből a forgalomképesség szükségszerűen következik – azt is maga után vonja, hogy *a közkinccsé válás elkerüléséhez a jogosultnak jellemzően gazdasági érdeke fűződik, azaz az érintett ismeret vagy tapasztalat a jogosult számára versenylőnyt jelent. Ezt egészíti ki és erősíti meg a gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegre történő utalás, és ezért tekinthető a know-how fogalmi elemének a gyakorlati alkalmazhatóság is, amely legalább a tervbe vett hasznosítást maga után vonja.*

A know-how fogalmának egyik leglényesebb eleme az, hogy *nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt nem áll, azaz a know-how-t képező ismeretek nem voltak lajstromozásra irányuló eljárás tárgyai, ennél fogva hatósági vizsgálatokról és értékelésükről sem beszélhetünk, és okirattal igazolható jogosultjuk sincs.*<sup>3</sup> Mindennek a know-how védelméből fakadó jogokra nézve rendkívül fontos következményei vannak. Egy lajstromozatlan – és ilyenformán bizonytalan (eseti megítélést igénylő) kezdetű és lejáratú, ráadásul nem nyilvánosságra hozott tárgyú – oltalom nem adhat kizárólagos jogot a jogosultnak, azaz a know-how-védelem megsértése csak az ismeret jogszerűtlen megszerzése vagy az azzal való visszaélés által valósulhat meg. A *védelemnek ez a relatív természete* azt eredményezi, hogy az ismereteknek a jogszerűen megszerzett termékből való kikövetkeztetése (*mérnöki visszafejtés*), a know-how tárgyat képező ismeretek *független (párhuzamos) kifejlesztése*, valamint az érintett *információk jóhiszemű* (pl. kiállításon, más nyilvános rendezvényen vagy kiadványból történő) *megszerzése* kizárja a jogosultnak az ezeket megvalósító személyekkel szembeni fellépését.

Lényeges kérdéseket vet fel *a know-how-hoz kapcsolódó jogok gyakorlására jogosult személy megállapításának* kérdése is. A Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése úgy fogalmaz, hogy a személyeket védelem illeti meg „... *ismereteik és tapasztalataik tekintetében is*”. Ebből az következik, hogy a know-how-védelem eredeti jogosultjának az minősül, aki tevékenysége során az adott ismeretet vagy tapasztalatot kifejlesztette, illetve szintetizálta.

A know-how-védelem ernyője alá vonni kívánt ismeretek írásos *rögzítettsége* (azaz a „tárgyasult forma” követelménye) nem jogszabályi kitétel, azaz önmagában nem fosztja meg az ismereteket a know-how minőségtől az a tény, hogy a szóban forgó ismeret ilyenként nincs dokumentálva. A tárgyasult forma, azaz az azonosítható rögzítettség a bírói gyakorlatban a know-how apportálhatóságához szükséges előfeltételként jelenik meg, nem pedig a védelem *sine qua non*-jaként. A BH2000.219. jogesetben olvasható megállapítás tehát, amely szerint „*a tag az apportként átadni vállalt know-how-t tárgyasult formában köteles a társaság rendelkezésére bocsátani, ezt a bejegyzéskor a cégbíróságnak vizsgálnia kell*”, csupán

<sup>3</sup> A hatályos jogszabályok nem zárják ugyan ki, hogy – elutasított vagy visszavont – iparjogvédelmi (első sorban szabadalmi vagy használatiminta-oltalmi) bejelentések tartalmát képező ismeretek know-how-ként védelemben részesüljenek, hiszen a know-how-védelemhez szükséges küszöb a lajstromozott iparjogvédelmi jogokhoz szükséges oltalomképességi feltételekhez képest alacsonyabb; jellemzően mégis olyan ismeretekről van szó, amelyeket nem vetettek alá a hatósági eljárás „próbájának”, a megadott oltalom pedig – az oltalom megadására irányuló eljárás szerves részét képező nyilvánosságra tekintettel – mindenképpen kizárja a párhuzamos know-how-védelem fennállását.



a forgalomképesség szempontjából bír jelentőséggel. Amennyiben nem az ismeretek appor-tálásáról van szó, a know-how írásbeli dokumentációjának a hiánya önmagában nem zárja ki a védelemből a szóban forgó ismereteket – feltéve, hogy a fenti ismervek fennállása ilyen módon is kétség nélkül megállapítható.

Ezzel összefüggésben látni kell azt is, hogy a vagyoni értékűség igazolásához, illetve a védelem alatt álló ismeretek körének rögzítéséhez, azaz a védelem tárgyának azonosításához rendkívüli mértékben hozzájárulhat, ha az érintett ismeretek csoportja jól körülírható, és valamilyen formában rögzítésre kerül. A know-how védelme alapján történő jogérvényesítés során rendkívüli jelentőséghez jut, hogy a jogosult bizonyítani tudja-e, hogy know-how-val rendelkezik, illetve, hogy a másik fél a védelem alá eső ismereteket sajtátította el és hasznosította. Előzetes írásbeli rögzítettség hiányában a bizonyítás könnyen ellehetetlenülhet, ami a jogérvényesítés áthatolhatatlan gátját képezheti.

### 3.5. A nevesítetlen szellemi alkotások és a know-how elhatárolása

A know-how és a szellemi tulajdon fentiekben említett – a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében szabályozott – nevesítetlen formái közötti viszonyt a jogszabályok nem világítják meg, a bírói gyakorlat pedig gyakran összemossa a két kategóriát. A (3) és a (4) bekezdés együttes olvasatából az is következik, hogy két különálló kategóriáról van szó, ha azonban a két jogintézmény ismerveit vizsgáljuk, átfedéseket is lehet találni. Úgy tűnik, hogy know-how-nak minősülő ismeretek többsége a külön jogszabályok hatálya alá nem tartozó, de „társadalmilag széles körben felhasználható”, „közkinccsé még nem vált” szellemi alkotások körébe is besorolható. A hézagmentes oltalmat biztosító rendelkezés sem az ismeretek jellegére, sem vagyoni értékére nézve nem határoz meg közelebbi követelményeket, és a jogosulti pozíció sem tűnik olyan mértékben rögzítettnek, mint a know-how esetében. A két jogintézményt mindenesetre egymáshoz közelíti az a tény, hogy az általuk biztosított védelem megsértése esetén érvényesíthető igények köre azonos.

Az újabb bírói gyakorlat ugyanakkor – az *élesebb elhatárolás* mellett foglalva állást – hangsúlyozza, hogy „a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdésében szabályozott know-how nem a (3) bekezdés úgyszintén nem nevesített szellemi alkotásainak, hanem a szabályozás szempontjából egyenrangú területekről van szó. A 86. § (3) bekezdése inkább a feltalálói tevékenységhez közelebb álló, elméleti jellegű szellemi alkotásokra vonatkozik, amelyekről ugyan külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még nem váltak közkinccsé. Ezzel szemben a know-how alapvetően gyakorlati, vagyoni értékkel bíró, gazdasági, műszaki és szervezési ismereteket, tapasztalatokat foglal magába.” (Fővárosi Ítélet tábla 8.Pf.22.132/2011/7.).

4. A testület a törvényszék által feltett kérdéseket a rendelkezésére álló dokumentumok figyelembevételével az alábbiak szerint válaszolja meg.

1. *Lehetőség szerint írja körül a szakértői testület azt a fejlesztési folyamatot, amelynek eredményeképpen ez a termék létrejöhett!*

A kérdés megválaszolásához rendkívül kevés információ áll a testület rendelkezésére. Támpontot részben az F/6 számú irat ad, amelyben több helyen említésre kerül, hogy 8 év munkáját takarja a ... megalkotása, illetve a felperes azon nyilatkozata (41. számú irat), miszerint édesapja, néhai dr. M. I. elbeszéléséből úgy emlékszik, hogy hosszú kísérletezés előzte meg a szer megalkotását, és ez idő alatt a kutyájának, valamint magának is beadta a készítményt, hogy a hatásosságáról meggyőződjön. Szintén a 41. számú iratban található utalás arra, hogy a fejlesztési fázisban a szer összetétele vélhetően változott, a forgalomba hozatal után azonban már nem.

A 2. kérdésnél kifejtett alapelvek, különösen a Bach-terápiára vonatkozó ismeretek birtokában a fejlesztési folyamat vélhetően a megfelelő virágesszenciák kiválasztását és azok hígítási arányainak a beállítását foglalta magában.

Mivel a csatolt iratokból a fejlesztés mikéntjének és mibenlétének pontosabb meghatározására a testületnek nem áll kellő információ a rendelkezésére, ezért a testület a fentiekben túl nem tudja körülhatárolni sem a fejlesztést magát, sem pedig annak egyes állomásait.

2. *Milyen szakterület milyen mélységű ismerete szükséges ahhoz, hogy egy ilyen étrend-kiegészítő készítményt valaki kifejlesszen?*

...

3. *Tekintettel arra, hogy az eljárás során az alperes a gyártási-előállítási folyamatról nem kívánt nyilatkozni, meg tudja-e állapítani a szakértői testület azt, hogy a virágesszenciák begyűjtése milyen bonyolultságú és milyen technológiai háttérrel igénylő feladat?*

Konkrét gyártási eljárás ismertetésének hiányában a testület nem tud minden kétséget kizáró véleményt adni a fenti kérdésben, azonban a 2. kérdésnél adott választ és a benyújtott iratokat is alapul véve, valamint az általános ismeretek alapján néhány támpontot tud adni a kérdés mérlegeléséhez.

Az F/6, az F/7 és F/16 számú irat tanúsága szerint maga a forgalomba hozott ... 6 virág esszenciáját tartalmazza vizes-alkoholos oldatban, C-vitaminnal (aszcorbinsavval) együtt.

A virágesszenciák előállítása nem tartozik a komplikált eljárások közé: az elmúlt évszázadokban számos eljárás vált már ismertté, sőt, akár házilag is elkészíthetők, gondoljunk csak a rózsavízre. Az eljárás alapja az, hogy a megfelelően kifejlett virágokat (vagy csak a szirmokat) vízben meghatározott ideig áztatják, esetleg leforrázzák, majd szűrés után adott mennyiségű alkohollal tartósítják a keletkezett extraktumot. Ez utóbbit nevezzük virágesszenciának, amely ezek után tetszőleges mértékben hígítható, mivel a tartósításra használt

alkohol korlátlanul elegyedik vízzel. Bár nagyiparilag a virágok begyűjtése, extrahálása, szűrése és esszenciaként történő kiszérése technológiai és logisztikai háttérrel is igényel, azonban ez a háttér nem mérhető össze egy valódi gyógyszeripari háttérrel, hiszen egy ilyen készítménynek nem kell szigorú gyógyszerkönyvi előírásoknak megfelelnie.

Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a virágesszenciák előállítását nem kellett szükségszerűen az alkotóknak elvégezniük, hiszen számos erre szakosodott, kisebb-nagyobb cégtől be lehet szerezni a különböző virágesszenciákat, így a legnagyobb befektetést és munkát igénylő háttér létrehozása nem szükséges. Az ily módon készen vásárolt esszenciákat ezek után az alkotóknak csak össze kellett keverni és a kívánt koncentrációjúra hígítani, valamint kis üvegcskébe kiszerezni, amit különösebb technológiai háttér nélkül, akár egy laboratóriumban is meg lehet tenni. A hígítás mértékét az alkotók tetszőlegesen határozhatták meg a feltételezett gyógyhatással és a homeopátia jól ismert alapelveivel összhangban, a hígításra alkalmazott víz pedig nem tekinthető drága oldószernek. Az elixírben lévő aszkorbinsav szintén kereskedelmi forgalomban, különböző kiszérésekben kapható (antioxidáns hatású) szer, amely az elixír alapjául szolgáló vizes-alkoholos közegben jól oldódik, így annak feloldása nem jelent nagy nehézséget akár laboratóriumi/kisipari körülmények között sem (erre utal a 41. számú irat 3. oldalának 4. bekezdése, illetve a 35. számú irat 2. oldalának 5. bekezdése is).

A 36. számú irat tanúsága szerint az elixírt a későbbiekben a D cég, az S cég., illetve utóbb az M cég is gyártotta, azonban ezen cégek felszereltségéről és gyártástechnológiai képességeiről a testület rendelkezésére bocsátott iratok nem nyújtanak információt.

Hangsúlyozva, hogy a konkrét technológia ismerete nélkül nem ítéltető meg teljesen a kérdés, a testület a fentiek alapján vélelmezi, hogy a virágesszenciák begyűjtése (és felhasználása a készítmény előállítására) nem igényelt különösebben bonyolult és költséges technológiai háttérrel.

*4. A jelen ügyben a ... cseppek mint termék, illetve annak receptje a Ptk. 86. § (3) bekezdése szerint szellemi alkotásnak minősül-e?*

A szakvéleménynek az általános szabályok szerinti szellemi alkotás (hézagmentes oltalom) ismérveit bemutató részéből kiolvasható, hogy a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése szerinti védelemnek nem feltétele egy hatóság konstitutív aktusa. Abban az esetben, ha a termék, illetve a receptúra megfelel a védelem fogalmi kritériumainak (társadalmilag széles körben felhasználható, és nem vált közkinccsé), szellemi alkotásnak minősülhet. A kritériumoknak való megfeleléshez azonban célszerűen ismerni kellene a termék vagy a receptúra részleteit.

5. *Szükséges-e a recept pontos tartalmának, az összetevők pontos listájának az ismerete annak megállapításához, hogy a ... cseppek elnevezésű termék szellemi alkotásnak minősül-e, vagy elegendő azt igazolni, hogy a termék kifejlesztése szellemi alkotómunka eredménye, az eredmény mint szellemi alkotás létezik, és azt ténylegesen felhasználják a termék gyártása és forgalmazása során?*

Amennyiben a kérdés a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése szerinti szellemi alkotás védelmének megállapíthatóságára irányul, akkor a szakvélemény negyedik kérdésére adott válasz irányadó.

Abban az esetben ugyanakkor, ha a kérdés a know-how szerinti védelemre vonatkozott, akkor arra kell kitérni, hogy a védelem alapvető feltétele az adott gazdasági, műszaki vagy szervezési ismeret relatív titkosságának a fennállása. A kérdés eldöntéséhez tehát legalább két viszonyítási pontot kell ismerni: a közismertnek tekinthető tények körét az adott iparági szegmensben és a titokvédelem alatt álló receptúrát vagy a terméket meghatározó ismeretek körét.

Tekintettel arra, hogy a know-how alapvetően a jogosulatlan felhasználással szemben biztosít védelmet, az esetek túlnyomó többségében a hivatkozott két viszonyítási pont megismerése nem ütközik különösebb akadályba, mert egyrészt a know-how jogosultja indít eljárást, aki nyilván birtokában van a know-how tartalmának, másrészt pedig rendelkezésre áll egy jogsértő felhasználás, aminek a körülményei szintén ismertek.

Az a körülmény, hogy egy terméket gyártanak és forgalmaznak, önmagában még nem bizonyítja, hogy mindehhez fel is használtak a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése szerinti szellemi alkotást vagy titokvédelem alatt álló ismeretet (know-how).

6. *A Ptk. 86. § (3) bekezdésében meghatározott, ún. „nem nevesített szellemi alkotás” esetében az ekként való minősítés feltétele-e, hogy az adott szellemi alkotás egyedi és újszerű legyen?*

A Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése szerinti ún. hézagmentes oltalom fennállásának feltétele, hogy a külön törvény hatálya alá nem tartozó szellemi alkotás társadalmilag széles körben felhasználható, és még nem vált közkinccsé. A védelem megállapíthatóságával kapcsolatos további részletek a szakvélemény bevezető részéből ismerhetők meg.

7. *Milyen jelentőséggel bír az a körülmény, hogy a per tárgyát képező ... cseppek elnevezésű terméket az Országos Élelmezési és Táplálkozástudományi Intézet notifikációs okmánya alapján a mai napig étrend-kiegészítőként gyártják és forgalmazzák, feltüntetve a terméken ezt a nyilvántartási számot? Ebből a tényből levonható-e az a következtetés, hogy a terméket változatlan összetétellel gyártják és forgalmazzák?*

Az OÉTI-notifikáció kiadásával, annak fenntartásával kapcsolatos kérdések nem tartoznak a testület hatáskörébe, így azzal kapcsolatban sem tud állást foglalni, hogy milyen következtetés vonható le abból a körülményből, hogy az adott terméket évek óta azonos notifikációs szám alatt gyártják és forgalmazzák.

8. *Ha a szellemi alkotással összefüggésben előterjesztett tulajdonosi igényt törvényes öröklés jogcímén érvényesítik, nem pedig a létrehozásában való közreműködés alapján, az igényérvényesítés feltétele lehet-e az, hogy az igény érvényesítője az adott szellemi termék pontos összetételét ismerte, avagy elegendő a termék meglétének és változatlanul való gyártásának és forgalmazásának a bizonyítása?*

A Ptk. ugyan kifejezett szabályt ebben a tekintetben nem tartalmaz, de a kialakult bírói gyakorlatból, valamint a védelem vagyoni jogi jellegéből fakad, hogy a Ptk. általános szabályai szerinti szellemi alkotás átruházható és átszállhat, így amennyiben a jogosultja természetes személy, öröklés tárgya is lehet.

Az öröklés szempontjából elegendő annak a bizonyítása, hogy az örökgyó jogosan rendelkezhetett a védelem alá tartozó bizalmas ismerettel, tehát az örökgyó vagyonának részét képezte az adott szellemi alkotás.

9. *A keresethez csatolt dokumentumok alapján megállapítható-e, hogy a ... cseppek néven forgalmazott termék megfelel a Ptk. 86. § (3) bekezdésében meghatározott ún. „nem nevesített szellemi termék” kritériumainak?*

A Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése szerinti szellemi alkotás védelmének megállapíthatóságával kapcsolatos kérdésre a szakvélemény negyedik kérdésére adott válasz irányadó.

10. *A ... cseppek megalkotóinak a felek tekintendők-e, figyelemmel a keresethez csatolt, számos általuk adott, a médiában megjelent nyilatkozatuk alapján?*

Az eset összes körülményének ismeretében, a bizonyítékok értékelését követően dönthető el az a kérdés, hogy valamely szellemi alkotás megalkotójának ki tekinthető. A kérdés nem minősül iparjogvédelmi szakkérdésnek, ezért a testület hatáskör hiányában nem tud állást foglalni ebben a körben.

11. *Milyen jelentőséggel bír az a körülmény, hogy a ... elnevezés védjegyeztetésekor a kérelmet benyújtó és ezáltal a védjegy jogtulajdonosának tekintendő M cégnek a felek mint magánszemélyek voltak a tulajdonosai?*

A termék előállításához használt eljárás vagy a termék összetevőinek megfelelő kombinálása akár önmagában lehet szabadalmi oltalom, ahogyan a terméknek a piacon használt megnevezése, az alkalmazott árujelzője is lehet védjegyoltalom tárgya. Az Szt. 25. §-a, valamint a Vt. III. fejezetében szereplő rendelkezések szerint az oltalom átruházható, ezért jogi akadály nincs annak, hogy az árujelző oltalma és a találmány jogi oltalma elváljon egymástól. Hasonlóképpen a védjegyoltalomban nem részesülő árujelző és a termék alapjául szolgáló innovatív tartalom jogosulti köre is lehet eltérő, tekintettel arra, hogy az érintett eszközök szerepe és céljai eltérőek egymástól.

12. *Kapcsolódik-e tulajdonjog a külön törvényi védelem alatt nem álló, de a Ptk. által védett szellemi alkotásokhoz?*

A Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése szerinti szellemi alkotás vagyoni jogi jellege tekintetében maga a Ptk. nem ad egyértelmű eligazítást, és a bírói gyakorlat sem ad megfelelő támpontot. A know-how védelme esetében ugyanakkor eltérő válasz adható.

A Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiumának GK 52. számú állásfoglalása meglehetősen egyértelműen fogalmaz abban a tekintetben, hogy a know-how mint szellemi alkotás vagyoni értékű jog és forgalomképes. Ebből következően a know-how védelme hasonlóan működik a vagyoni forgalomban, mint a szellemi alkotások nevesített oltalmi formái, a vagyoni értékű jogok tekintetében a dologi jogi szabályok érvényesek ezekre nézve is. A gazdasági életben csak így képes betölteni az innovációt ösztönző és a fejlődést elősegítő szerepet. Példaként említhető, hogy a know-how-t gyakran vállalkozások vagyonának részévé tehető apportként, hasznosítási szerződés alapján a felhasználását a jogosultjától eltérő személy számára is lehet engedélyezni, vagy akár értékesíteni is lehet.

13. *Örökölhető-e az alkotónak a Ptk. 87. §-ának (2) bekezdésében biztosított joga?*

A Ptk. ugyan kifejezett szabályt ebben a tekintetben nem tartalmaz, de a kialakult bírói gyakorlatból, valamint a védelem vagyoni jogi jellegéből fakad, hogy a know-how átruházható és átszállhat, így amennyiben a jogosultja természetes személy, öröklés tárgya is lehet.

14. *Ahhoz, hogy valaki örökösként érvényesíthessen igényt (bármilyet) egy szellemi alkotás vonatkozásában, előfeltétel-e, hogy az örökagyó alkotói minőségét, az alkotás létrehozásában való tényleges közreműködésének mibenlétét és mértékét bizonyítsa akkor, ha ez az „alkotó” életében nem történt meg?*

Akár a Ptk. általános szabályai szerinti szellemi alkotásról, akár a know-how-védelemről beszélünk, közös jellegzetességük a relatív titkosság. Az általános szabályok szerinti szellemi alkotás és a know-how biztosította védelem egyaránt elsősorban az alkotót illeti meg, de ugyanebben a körbe tartozhat az a személy is, aki a know-how-ra hasznosítási jogot szerzett. Az öröklés szempontjából elegendő annak a bizonyítása, hogy az örökagyó jogosan rendelkezhetett a know-how-védelem alá tartozó bizalmas ismerettel, függetlenül attól, hogy azt ő maga fejlesztette ki és jogosultként volt a birtokában, vagy a védelem tárgyára más módon, például egy hasznosítási szerződés alapján szerzett jogosultságot. A know-how mindkét esetben az örökagyó vagyonának részét képezte.

15. *Elegendők-e az alkotói (társalkotói) minőség bizonyítására az alkotóként fellépő személyeknek az erre utaló, de nyilvánvalóan az alkotás népszerűsítése érdekében tett nyilatkozatai?*

Akár a Ptk. általános szabályai szerinti szellemi alkotásról, akár a know-how védelméről beszélünk, az érintett jogszabályhelyek szövegéből és a bírói gyakorlatból együttesen kiolvashatóak a védelem megállapíthatóságához szükséges kritériumok, amiről részletek a szakvélemény bevezető részéből ismerhetők meg.

A kérdésben felvetett körülmények inkább a tényálláshoz kapcsolódó bizonyítási kérdés, mintsem iparjogvédelmi szakkérdés, ezért válasz nem adható az Iparjogvédelmi Szakértői Testület hatáskörének a túllépése nélkül.

16. *Annak megállapításához, hogy a készítmény a Ptk. 86. §-a szerinti védelem alá tartozó szellemi alkotásnak minősül-e, elegendő az „alkotók” nyilatkozatait figyelembe venni, avagy a védelem alapja a termék tudományosan igazolható összetétele, illetve esetlegesen az előállítási mód?*

A szakvélemény negyedik és ötödik kérdésére adott válasz megfelelően alkalmazható e kérdés megválaszolására a tizenötödik kérdésre adott válasz biztosította keretek között.

17. *Ha a készítmény tudományosan kimutatható összetevői: C-vitamin, desztillált víz és alkohol, akkor ezzel az összetétellel a készítmény eléri a törvényi védelem szintjét?*

Egy készítmény összetevőinek ismerete nem szükségképpen elegendő annak megállapíthatóságához, hogy a termék előállításához vagy a termék alapvető rendeltetésének a biztosításához valamilyen szellemi alkotást igénybe vettek, legyen az a Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében rögzített szellemi alkotás, vagy a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése szerinti know-how-védelem.

18. *Figyelemmel arra, hogy a perbeli esetben a készítmény neve és maga a készítmény jogi sorsa elválnak egymástól, hogyan kell azonosítani az igénylőnek a készítményt ahhoz, hogy arról a bíróság ítéletében rendelkezessen?*

A termék előállításához használt eljárás vagy a termék összetevőinek megfelelő kombinálása akár önmagában is állhat szabadalmi oltalom alatt, ahogyan a terméknek a piacon használt megnevezése, az alkalmazott árujelzője is lehet védjegyoltalom tárgya. Az Szt. 25. §-a, valamint a Vt. III. fejezetében szereplő rendelkezések szerint az oltalom átruházható, ezért jogi akadálya nincs annak, hogy az árujelző oltalma és a találmány jogi oltalma elváljon egymástól. Hasonlóképpen, a védjegyoltalomban nem részesülő árujelző és a termék alapjául szolgáló innovatív tartalom jogosulti köre is lehet eltérő, tekintettel arra, hogy az érintett eszközök szerepe és céljai eltérőek egymástól.

A Vt. 12. §-a rögzíti a védjegyoltalom tartalmát, és ennek körében kitér arra, hogy a védjegyjogosult kizárólag a gazdasági tevékenység körében rendelkezik kizárólagos használati joggal a védjegye felett. A gazdasági tevékenység körén kívül eső védjegyhasználat nem sérti a védjegyoltalmat.

A készítmény azonosítására használt elnevezés megválasztása azonban egy olyan eljárási, valamint a tényálláshoz kapcsolódó kérdés, ami nem minősül iparjogvédelmi szakkérdésnek.

*Dr. Mikló Katalin, a tanács elnöke*

*Dr. Gonda Imre, a tanács előadó tagja*

*Dr. Cserhátiné dr. Füzesi Krisztina, a tanács szavazó tagja*

*Összeállította: dr. Cserhátiné dr. Füzesi Krisztina*